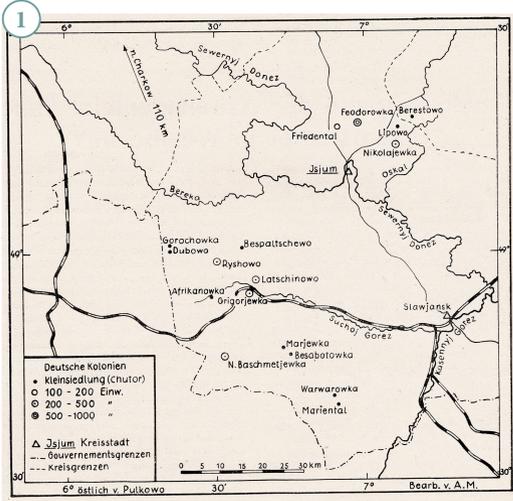

СЛОБІДСЬКА І ЛІВОБЕРЕЖНА УКРАЇНА DIE SLOBODSKAJA UND DIE LINKSUFRIGE UKRAINE

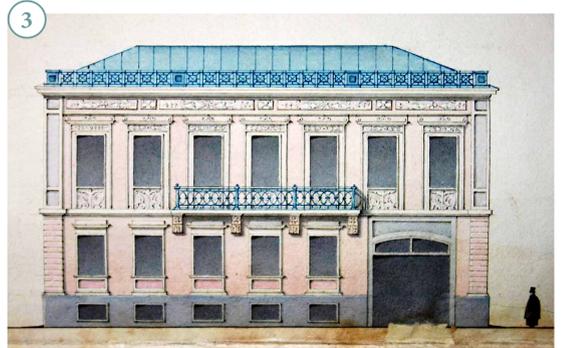

1. Німецькі колонії у Харківській губернії
Deutsche Kolonien in Gouv. Charkow

2.

Перша лютеранська церква у Харкові. 1840-і рр.

Die erste evangelisch-lutherische Kirche Charkows. 1840er Jahre

3. Будинок професора архітектури А. Тона на Німецькій вулиці у Харкові, збудований за власним проектом у 1842 р.
Державний архів Харківської області

Haus des Architektur-Professors A. Thon in der Deutschen Straße Charkows, errichtet nach seinem Projekt 1842.
Staatliches Gebietsarchiv Charkow

Слобожанщина і Лівобережжя в кінці XVIII ст. не були регіонами пріоритетного економічного розвитку, позаяк у результаті успішних воєнних кампаній кордони Російської імперії пересунули в степи Північного Причорномор'я. Раніше, у 1767 р., у Біловезькому степу поселили 173 сім'ї німецьких колоністів, які прибули туди за маніфестом Катерини II. Вони заснували 6 колоній. Засновниками колоній Йозефсталь (1789) і Рибальськ (1792) стали 90 сімей лютеран, які прибули разом з меннонітами з околиць Данцига. Їм віддали землю, що виявилася непридатною для губерньського Катеринослава, який, у свою чергу, перенесли на правий берег Дніпра (1787). На господарство виділили лише по 32,5 дес. Поруч виникла меннонітська колонія Кронсгартен (1797). Поблизу Катеринослава католиками з Санкт-Петербурзької губернії була заснована колонія Ямбург (1793). Колоністи постачали продукти харчування у Катеринослава, який розвивався швидкими темпами, а ремісники збували своєї виробу в колоніях і в місті. Дочірні поселення йозефстальці заснували з 1860 р. – Біллерсфельд, Етінгерфельд, в т. ч. поблизу станції Синельникове – Ейгенфельд (Веселе), Марієнфельд. Жителі Ямбура у 1930-і рр. залишалися носіями баварського діалекту (єдине місце в СРСР), зберігали архаїчний репертуар народних пісень.

У Харківській губернії, на придбаній землі в околицях Барвінкового, менноніти заснували поселення Шестаківка, Васильївка, Григорівка (1888–1890), зробивши їх місцем товарного хліборобництва, а Барвінкове – регіональним центром мукомельного виробництва, де до 1914 р. з 9-и парових млинів 5 належали меннонітам. У 1917 р. у губернії нараховувалося 18 німецьких дочірніх поселень.

Харків, центр Слобідської України, відіграв особливу роль у просуванні Росії до Чорного моря. Місто розвивалося як адміністративний, військовий, промисловий, науковий і культурний центр. Вагомий внесок у його розвиток зробили німці – вихідці з остзейських провінцій, германських держав, колоній Причорномор'я. Перші німці з'явилися в невеликому тоді місті в часи правління Катерини II. Зі створенням університету (1805) і запрошенням вчених з Німеччини (18 професорів із сім'ями) кількість німців збільшилася (1814 р. – 200 осіб). До 1877 р. ця цифра зросла до 1 690 осіб, до 1897 р. – 2 353 осіб. Прикметними рисами цієї, порівняно невеликої, групи були високий рівень освіченості і соціальне становище, участь в організації і утриманні благодійних закладів, дбання про шкільну освіту дітей. Для вдосконалення знань лікарів-практиків у Харкові за ініціативою професора В. Грубе (1827–1898) було створено Харківське медичне товариство (1861). До 1905 р. у ньому нараховувалося 337 членів. У їхньому числі – знамениті медики-іноземці Р. Вірхов, Р. Кох, Г. фон Гельмгольц, Е. фон Лейден.

4. Підприємець і державний діяч М. фон Дітмар (1865–1919). 1915. Він був гласним Харківської міської думи (1902–1918), головою Ради з'їзду гірничопромисловців півдня Росії (1906–1917), членом Державної ради (1912–1917), одним із лідерів білого руху і організаторів Добровольчої армії у 1918 р.
Unternehmer und Staatsmann N. von Ditmar (1865–1919). 1915. Er war Stadtverordneter in Charkow (1902–1918), Vorstandsvorsitzender des Kongresses der Bergbauunternehmer Südrusslands (1906–1917), Mitglied des Staatsrats (1912–1917), einer der führenden Männer der „weißen“ Bewegung und Organisatoren der Freiwilligenarmee 1918.

Одним із видатних харків'ян був гірничий інженер Микола фон Дітмар. Він заснував два заводи, що поставляли оснащення для гірничодобувної і металургійної промисловості, ініціював створення лікарні для лікування профзахворювань шахтарів (зараз інститут ім. Ситенка). Розвитку соціальних і освітніх установ міста сприяла діяльність власника заводу сільськогосподарських машин, мецената Максиміліана Гельфериха (1828–1901). Жертвуючи значні кошти для цілої низки благодійних, навчальних і медичних закладів прижиттєво, він заповів капітал для продовження цієї справи. За заслуги у різних галузях науки, культури, суспільного життя й економіки 300 харківських німців отримали дворянські титули, 138 – звання почесних громадян міста. У роки Першої світової війни через Харків на схід прямували ешелони з німцями, депортованими з Привіслянського краю і Волині. Частина з них була залишена в місті і селах губернії.

5. Реклама машинобудівельного заводу Карла Трепке, заснованого у 1860 р. у Харкові. 1896. Трепке також був представником заводів локомотивів і парових молотарок Генріха Ланца (Мангейм).
Werbung des 1860 in Charkow gegründeten Maschinenbaubetriebs Karl Treppke. 1896. Treppke war auch Vertreter der Lokomobil- und Dampfdreschmaschinenwerke von Heinrich Lanz (Mannheim).
З 1919 по 1934 р. Харків – столиця УРСР.
Тут розташовувалися німецькі секції партійних і урядових органів.

Заміський будинок «цукрового короля» Л. Кеніга в маєтку Тростянець Харківської губ. (архітектор В. Шрєтер). 1885. Літографія Ф. Кремера
Landhaus des „Zuckerkönigs“ L. König auf dem Landgut Trostjanez, Gouv. Charkow. (Architekt: V. Schröter). 1885. Lithographie F. Kremer

ТВО М. ГЕЛЬФЕРИХЪ-САДЕ

